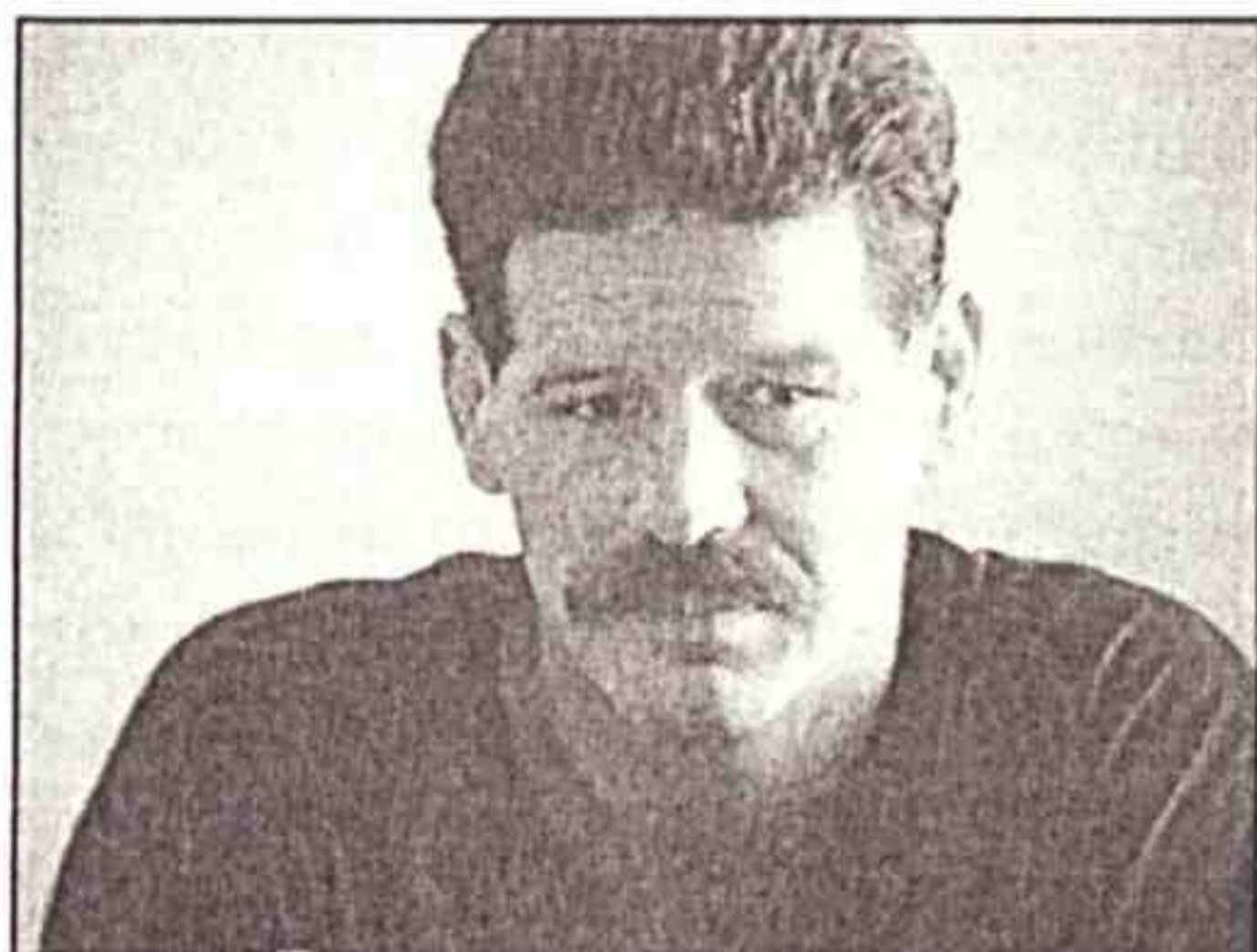

KÉT MŰVÉSZPORTRÉ

HEGEDŰS MORGAN

1953-ban születtem Budapesten. Négy vagy öt éves voltam, amikor idejöttünk lakni, mert apám idevalósi, karancsaljai. Hát a gyerekkorom az itt zajlott, a Pécskő utcai általános iskolába jártam, ami a város legrosszabb iskolája volt, mert ez volt a Cigány úti iskola. A szüleim mindent akartak belőlem csak

művészt nem, azt szerették volna, hogy tisztességes szakma legyen a kezemben, amiből meg tudok majd élni. Hát elmentem központi fűtés-szerelőnek. Aztán valahogy nem éreztem magaménak a dolgot. Akkor jött egy gyors csákányváltás, elmentem lakatosnak, épületszerkezet lakatosnak pontosan. Majd elvégeztem az iskolát, dolgoztam másfél-két hónapot körülbelül a szakmámban, azóta sem többet. Közben jött az az elhatározásom, hogy nekem igen is festőművésznem kell lennem. Aztán mikor így meg gondoltam magam, akkor elmentem betonozni, fát rakodtam kint a hegyekben egy évig, jó levegő van ugyanis. Elmentem a bányába a frontfejtésre, kíváncsi voltam apám honnan ment nyugdíjba. Folyamatos munkahelyi konfliktusok jellemezték ezt az időszakot, mert a bezártságot nem bírtam az istennek sem elviselni. Körülbelül úgy négy éve, hogy szabadúszó vagyok. Anyagi területen több-kevesebb sikerrel, de szabad vagyok.

Érdekes dolog volt, amikor először mentem Iványi Ödön szakkörébe. Szabó Tomi akkor már odajárt. Betoppantam Tamás nagyot nézett: „Szia, szia. Tiszteletem Dönci bátyám, én vagyok igen, szeretnék rajzolni.” „Jó, ott a tábla, ott a papír, ülj le és kezd el.” Aztán ennek kapcsán jöttünk össze úgy Tomival, hogy hétközben is suli után találkoztunk fent a kertben náluk, vagy kimentünk a Szilvásba, a Pécskőre. Úgyhogy

végül nem heti 1 rajzszaakkör volt, hanem napi nem tudom hány óra rajzszaakkör, és naponta 3–4 képet megfestettünk, ha együtt voltunk, akkor is, ha nem, akkor is.

Az öreg pedig figyelt. Figyelte az egész stábot, cigarettáját jellegzetes szipkájával tartotta, és hümmögött. Kíváncsi volt kibe mocozog egyáltalán valami. Hagyta az egész társaságot kibontakozni, próbálja mindenki önmagát adni. Épp ezért számomra ő volt az egyik legnagyobb pedagógus, akit ismerek, és akivel találkoztam. Az illető személyiségébe soha nem akart beleavatkozni, és ez a legnagyobb dolog egy pedagógus részéről, azt megállni, hogy nem avatkozunk a másik egyéniségébe. Erre nagyon kevés pedagógus képes. Az öreg az igen, ő érezte a dolgok lényegét. Amikor már bölcsődében megkezdik a manipulációt, amely bizonyos fokig kell is, de tudni kell azt, hogy mikor nem szabad. És a képzőművész is ilyen, hogy tudjam, mikor hagyom abba azt a képet, mert akkor már csak rontok rajta. Ez is valamilyen nevelési dolog. Mert a képet pátyolgatni kell, nevelgetni, mint a saját gyerekedet.

Amikor nagy nehezen az öreg mesterem, Dönci bácsi végre valahára kapott egy műtermet, mert addig innen a-negyedik lépcsőháznak a mosókonyhájában festett, ami elég szűkös volt, de érdekes módon elfértünk benne ketten is, ha időnként felmentem hozzá, és én is ott festettem. Szóval nagy kegyesen megkapta a várostól, nem tudom hány éves korában az új műtermet. Legjobb tudomásom szerint egy fél évig, ha tudta használni, aztán kórházba került. És bár világ életében a fényeket festette egy sötét lukban borzasztóan jól, itt már nem volt lehetősége rá, hogy festeni tudjon. Döbbenetes, hogy utána pont én kaptam meg ezt a műtermet, a tanítványa, aki meg nem fényeket, hanem mélyeket akar festeni.

Abból a csapatból, amiből indultam, hát, én vagyok itt egyedül. És akkor, ha ezt feszegetjük, akkor felmerül a kérdés: Hány tehetséges ember kallódott el ebben a városban? Lehet, hogy jobban jártam volna én is, ha elmegyek egy másik városba, nem tudom.

De itt maradtam, mert azt mondtam, hogy én vagyok én és nem menekülök el innen, megmutatnom itt hogy ki vagyok és senki nem gátolhat meg benne.

Akármilyen vargabetűkkel, de büszkén, önmagamot akarom kiadni maximálisan.

Amikor úgy döntöttem, hogy igenis belőlem festőművész kell, hogy legyen, mert ezt érzem, ez megint lehet, hogy nagyképpően hangzik meggyújtottam magam, mint egy gyertyát. Addig élek, amíg el nem

égek. Hogy ha két év múlva elégtem, akkor két év múlva, ha húsz, akkor húsz, nem tudom. De amíg érzem magamban azt, hogy igen, van és kell, addig csinálnom kell, és nem játékból csupán. Ez a létem. De mindent alá is vettetem ennek, mert akkor nem tudtam volna eljutni ide. Amit eddig melóztam annak ez az új kép a csúcsa.

Amikor egy ember megragadt önmagában, akkor vége van.

Mihelyt képtelen leszek arra, hogy önmagamot meg tudjam újítani, akkor fogom az ecsetet és leteszem, akkor már nem szabad. Annyira tisztelem a művészetet. Addig élek.

*

(A beszélgetésben részt vett Halászné Szilasi Ágota művészettörténész. A felvételek 1990 szeptemberében készültek, három hónappal Hegedűs Morgan halála előtt. A portréfilm eredeti példánya a Nógrádi Történeti Múzeum tulajdonában van.)

HEGEDŰS Morgan (eredetileg Adolf) festő. (Budapest, 1953. február 6. – Salgótarján, 1990. december 4.) Autodidakta, mestere: Iványi Ödön. 1982-ben felvették az FMK-ba. Rómában a Nemzetközi Akvarell Biennálén 1984-ben és 1990-ben díjat kapott. Salgótarjánban élt. Csupán évtizednyi pályája során figurális kompozíciókat festett, melyeket megérintett a szürrealizmus, némiképp az expresszionizmus is. Kifejezetten kolorista festő volt, a korai indulatos, lírikus magatartást a tiszta, áttekinthető, élénk színeket használó kompozíció vette át. Életműve torzó volta ellenére is maradandó.

Egyéni kiállítások: 1982–90: Salgótarján, Balassagyarmat.

Válogatott csoportos kiállítások: 1982–90: Salgótarjáni Tavaszi Tárlatok; Salgótarjáni Rajzbiennálék; Akvarell Biennálék, Eger; Téli Tárlatok, Miskolc; Táblakép Biennálék, Szeged; Őszi Tárlatok, Hódmezővásárhely, 1984, 1986, 1990: Nemzetközi Akvarell Biennálék, Róma.

Művek közgyűjteményekben: Nógrádi Történeti Múzeum, Salgótarján.

IRODALOM

FÖLDI P.: *Az elveszett dolgok hiteles bizonyosága. Palócföld, 1992/3.*

BRUNDA G.: *Belépő a pikk dámához, Palócföld, 1992/3.*

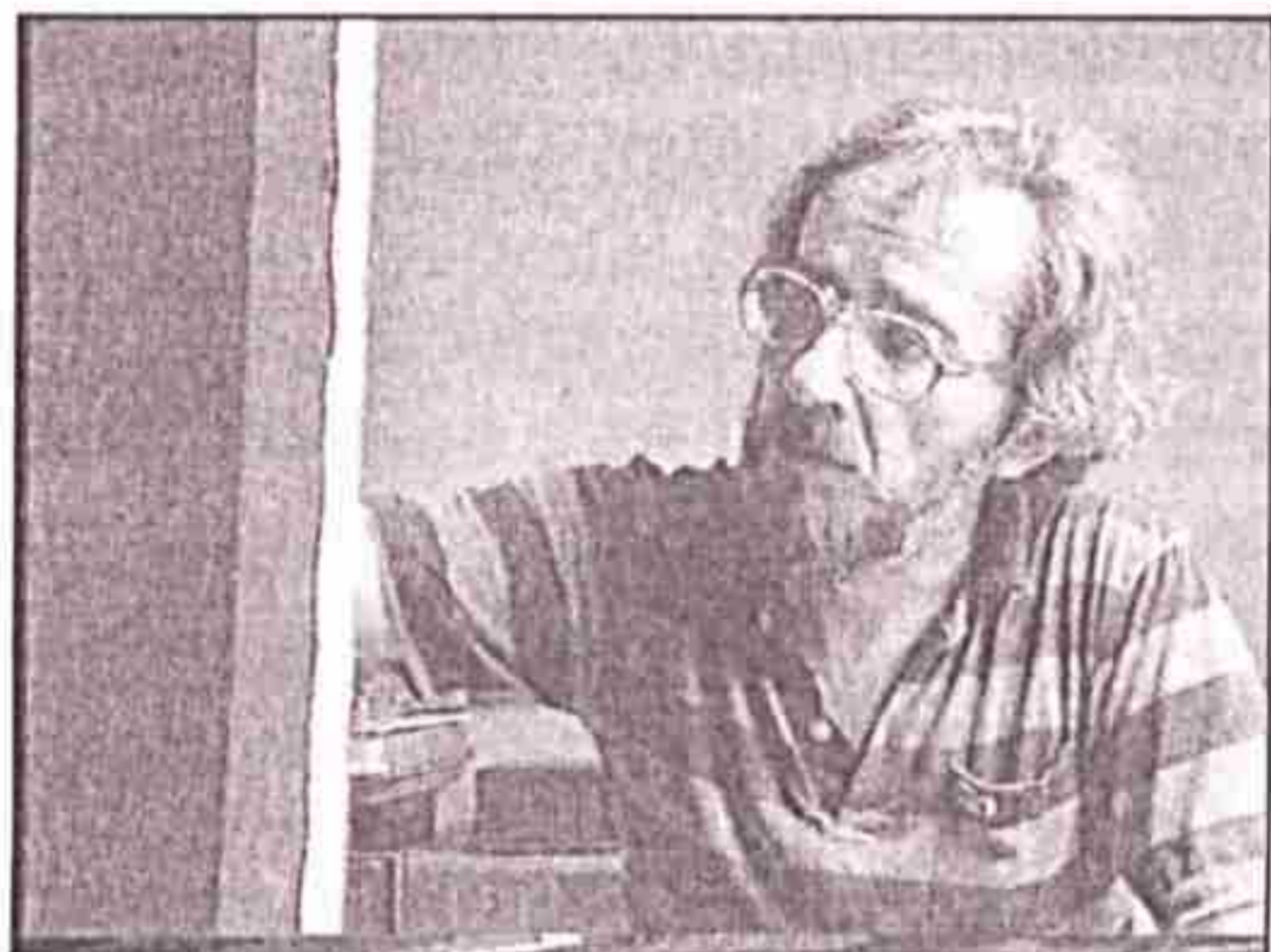
H. SZILASI Á.: *Hegedűs Morganról. Palócföld, 1992/3.*

K. PEÁK I.: *Hegedűs Morgan világa. Palócföld, 1996/2.*

H. SZILASI Á.: *Adalékok Hegedűs Morgan festészetéhez. Palócföld, 1996/2.*

WEHNER T.: *A valóság látomássá válása. Hegedűs Morgan (1953–1990) képei.. Új Művészet, 1996/10.*

(Kortárs Magyar Művészeti Lexikon – szócikk: Hann Ferenc)

Hibó Tamás 1947-ben született Szolnokon. Szüleiivel Salgótarjánba költözött, ahol első mestere Iványi Ödön. Az ő biztatására jelentkezett 1966-ban a Török Pál utcai Képzőművészeti Szakközépiskolába. Tanára Visky Balázs László, akinek egyénisége és szakmai tanácsai meghatározóak voltak művészi gondolkodásának alakulásában. A képzőművészeti főiskolán kétszer

felvételizett sikertelenül. Ezek után turistaként Lengyelországba utazott, ahol felvették a varsói Szépművészetek Főiskolájára. A második évtől a Magyar Népköztársaság ösztöndíjasaként tanult festészetet, különböző grafikai technikákat, szobrászatot 1970-ig. 1971-ben felvették a budapesti Képzőművészeti Főiskolára, ahol ismereteit Ék Sándor, Raszler Károly és Rozanits Tibor irányításával bővítette. Főiskola tanulmányait 1972-ben fejezte be. Ezek után visszatért Salgótarjánba. Itt 1974-ben Madách-ösztöndíjban részesült, majd 1975-ben a munka művésze díjjal tüntették ki. Két-két egyéni kiállítása volt Salgótarjánban és Budapesten. A '80-as évek második felében felfüggesztette alkotói tevékenységét. 1991-ben bekövetkezett halála előtt nem sokkal fordult ismét a képzőművészet felé. Négy utolsó festménye egy új már beteljesületlen alkotói korszak lehetőségét jelzi. Életműve torzóként maradt ránk.

A Török Pál utcába bekerültem, nem is volt semmi dolog az annak idején, mert ha jól emlékszem ketten voltunk vidékiek ebben az osztályban. Az akkori pesti elitnek a gyerekei jártak oda. Művészek és az akkori vezető politikusok kölykei. Olyan emberrel találkoztam a Visky Balázs László személyében, aki nekem a legtöbbet és a legfontosabbat adta szakmailag. Többek között, hogy hogyan tanított ő rajzolni. Az első évben csak ilyen kockológia volt. Egy kockát rajzolgattunk vagy kettőt esetleg, de az már sok volt. Nem osztályozott rendszeresen, tehát nem volt ez a heti egyszeri osztályzás, meg az ilyen szokásos procedúrák, mint egy normál gimnáziumban, hanem félévente adott egy jegyet. Hát már az első hónap végén pizokul untam ezt a kocka rajzot és szerintem már olyan szuper volt az a kocka, már vagy ötvenszer lerajzoltam, és egyszer bejött a mester. Soha nem felejttem el, mindenki örült módon

dolgozott, piszkosul, hogy itt a mester. Hát én meg ott ültem lezseren, úgy csináltam, mintha dolgozgatnék és megállt mögöttem: „Hibó maga kész van ezzel a rajzzal, úgy érzi?” Ránéztem és azt mondtam: „Mester, úgy érzem, kész vagyok, ez már jó.” „Igen? Akkor ezt egyesre minősítem!” És ráírt egy kurva nagy egyest. Kész, abban a félévben megbuktam rajzból. Tudniillik ez volt a félévi jegyem. Akkor tanultam meg, hogy ez a fogalom, hogy kész meg a nagyképűség, amivel egy ilyen fiatalember rendelkezik, meg a magabiztosság, a vélt tudás, amikor szembesül a valósággal, egy igazi nagy mesterrel, mert az ő tudása hatalmas volt, mert nemcsak hogy egyest adott, hanem megmutatta a rajzon, hogy két milliméterrel mi van arrébb, miért van arrébb, és meggyőződhettem arról, hogy: „Hoppá Hibó, bizony ez még nincs kész.”

Ez egy ilyen lecke volt és aztán ezt a leckét jól hasznosítottam, olyannyira jól, hogy az iskola egyik legjobban rajzoló diákja lettem. És hát ezért aztán mindig elnézték, hogy matematikából dinnye voltam és egyes-kettessel bukclácsoltam, de a jó rajztudásom meg a tehetségem miatt elnézték.

Utána jött volna a főiskola, oda felvételiztem, nagy reményekkel indultam, akkoriban 20 pontot kellett, vagy lehetett elérni a felvételi vizsgán, én 19 ponttal nem kerültem be.

Nem vettek fel, de felvettek esti előkészítő tanfolyamra. Akkoriban Sarkantyús Simon tartotta. Hát én rajzolgattam, nem azt mondom, hogy zseniálisan, de a csoporton belül egyik legjobbként és a következő felvételin egy pontot kaptam, ezt is azért, mert aki estin volt, az mindenki kapott egy pontot, automatikusan. Hát, itt volt a nyakamon a katonaság meg ez az egész rossz világ, én mindenképp tanulni akartam. És aztán előkerült ez a nagy ötlet, hogy apám egy régi ismerőse Varsóban élt, és levél útján megkereste: tudna-e esetleg segíteni abban, hogy én oda kikerüljek, hogy támogatna-e, mert idehaza nem vettek fel. Apámat nagyon szerette, kedvelte, annak idején a kiscei gimnáziumba tanította rajzolni, Csorba Tibornak hívták, és hozzájuk kerültem ki.

Hát ez sokat jelentett. Sokat tényleg, az ifjúságomat is jelentette akkor és a világra való kinézést, kitekintést. Külföldön élni az nagyon jó dolog, tehát jobb, mint turistaként bármit megnézni. Ezért is vagyok rossz turista egyébként, mert akárhova eljutok én leülök egy presszóba, nézem az utcát, az embereket, hallgatom, hogy mit beszélnek, tehát nekem külföldből ez érdekes, az ottani emberek élete. Abszolúte nem érdekelnek a katedrálisok, hát, ha nagyon muszáj megnézem, de egyébként

nem érdekel. Sokkal fontosabbnak tartom az embereket, akikkel lehet ott dumálni, látom, hogy öltöznek, mit csinálnak, milyenek az üzletek kirakatai, mit isznak, mit esznek, hát ilyenek. Varsó nekem ez volt. Már abban időben is jóval szabadabb volt a könyvkiadás, a filozófia, a film, a művészet, a színház, szóval tényleg más volt.

A nagy varsói diáksztrájkok idején ott voltam, amikor az ORMU meg a rendőrség megostromolta a főiskolát, és mi hősiezen védtük az egyetemnek a sérthetetlenségét. Akkoriban játszották Varsóban a Nemzeti Színházban az *Csők* című Mickiewicz drámát. Mickiewicz igazi lengyel volt, litván származású lengyel. Litvánia a lengyeleknek olyasmi, mint nekünk Erdély, vagy valami nagyon hasonló. Na és ezen az előadáson nyílt orosz ellenes tüntetéssel deklamáltak a színészek. A cár, és a régi Lengyelország csatározásairól, küzdelmeiről szólt az a dráma egyébként. Másnap letartóztatták a rendezőt meg egy-két színészt, a közönség soraiból a tüntető diákokat, akik üvöltöttek, tapsoltak a legkényesebb részeknél. Hát ezeket elvitték és ebből bontakozott ki egy általános varsói diáksztrájk, ami később átkerült Krakkóba. Ez körülbelül egy hétig tartott. Az utca népe hozta be az élelmet a főiskolára meg az egyetemekre, hát ott sok mindent láttam.

Az egy érdekes történet, hogy mikor éreztem először halálfélelmet. Egy utcai tüntetésbe akkor szándékom ellenére belekeveredtem. A rendőrség természetesen megjelent – hosszú gumibotos, jól beitatott spéci legények – és elkezdték abrikolni a népet több irányból. Egy néhány száz fős csoport egy bezárt mozi portál elé beszorult, ahol másfél-két méterenként hatalmas kőoszlopok voltak, mögöttük egy hatalmas üveg portál, de nyilván a mozi zárva volt, vagy a bentlévők bezárták. A lényeg az, mikor a tömeget elkezdték ütlegetni akkor én hátul voltam az üvegfalnál, és éreztem, ahogy a tömeg nekinyomott az üvegnek, hogyan hajlott az a hatalmas üvegtábla. És akkor azt gondoltam: „Tamás, valószínűleg itt a vég, mert ha még egy nyomás jön és betörik az ablak, akkor engem miszlikre vagdalnak a lezuhanó üvegdarabok, a hatalmas kirakatüveg.” A lényeg az, hogy megúsztam a dolgot, mert mindenki elmenekült, én maradtam utoljára és kispricceltem két oszlop között, de nem teljesen úsztam meg, mert volt egy bőrkabátom és a mai napig is megvan a vállamon a nyoma, ahogy a bőr kirepedt a gumibot-ütéstől.

Hát én ilyen élményekkel éltem Varsóban. Az egyetemek függetlensége vagy a diáktanácsok működése újdonság volt számomra, és ők ezzel már erősen kacérkodtak.

A Varsói Főiskolán gyakorlatilag mindent tanultam. Elég komoly litográfákat csináltam már méretben is és kőre dolgoztam, és kézzel magam csiszolgattam a követ, ahogy azt kell. Emellett szobrászkodtam és festettem is, de nem sikerült jól festenem. Nem találtam meg akkor a festésben az örömet, meg talán nem voltam belülről annyira feltöltve, hogy tudjak festeni. Szóval keveset ismertem az életből. Nem tudtam, hogy végül is a festésnek mi a célja vagy lehet, hogy most se tudom, de akkor biztosan nem tudtam.

A képzésben – ha lehet így összehasonlítani a két főiskolát – a magyar minőségileg messze fölötte járt a varsóinak. A lengyel főiskolán alapvető hiányosságok voltak szakmailag

A diákok nem kapták meg azt a kemény müncheni dresszúrát, amit mi megkaptunk a Török Pál utcában, illetve később a Főiskolán, amíg tanítottak a régi mesterek és élt ez a fajta szellem. Hát ez ellen sokan tiltakoztak, meg tiltakoznak, sőt most újabb főiskolai áramlatok vannak, új tanszékvezetők jönnek, de hát ezek ugyanúgy nem fognak megtanítani se festeni se rajzolni és ez a baj. Mert a nagy szabadság csak akkor jó, amikor az ember már tud valamit, de aki egy hangszernek nem ismeri a törvényeit, az nem fog az istennek sem – akármilyen zseniális képességű ember –, valami meghatározó dolgot produkálni azon a hangszeren.

És ez is egy ilyen szakma: aki nem tanul meg egy kockát, egy fejet, egy aktot, vagy egy kezet megrajzolni, hát az nem fog tudni később sem jó műveket létrehozni. És ha megtanulja, akkor sem biztos! Tudniillik én ezzel kerültem szembe és ezzel vívódtam, ezzel ment el egy fél élet szinte, vagy már egy teljes, mit tudom én, hogy van ez megszabva. Hogy most már, ha tudok is valamit, van-e mit kezdeni ezzel a tudással.

Mikor hazajöttem Varsóból abbahagytam mindent festést, grafikát mindent. Egyrészt én mindig ilyen vajúdo típus voltam. Mindig ilyen egyéb megfontolások vezettek. Nem voltam úgy nevezett buta festő, hogy csinálja naponta, csinálja és száz rosszból egy jó lesz vagy kettő mit tudom én.

Mindig jót akartam csinálni, de mindig meggondoltam, hogy igazán jó lesz-e, vagy ha és nem vagyok művész, én nem csinálom, attól a világ még nagyon primán elketyeg tovább.

És amikor az ember erre rádöbben és ráadásul a saját munkája sem bizonyítja igazán azt, hogy ez egy kurva jó dolog, akkor abbahagyja. Mondjuk így néhányszor már hagytam abba ezt a szakmát az életben.

Amikor visszakerültem Varsóból Tarjánba, akkor egy fél évet itt dekkoltam, csak úgy tengtem-lengtem. Utána a magyar főiskolára bekerültem egy évig, de a főiskoláról visszakerülve is szabadúszó voltam, tehát mondjuk összesen ez alatt a húsz év alatt körülbelül 8 hónapot dolgoztam munkaviszonyban. Szerényen éltem, akkor még egyedül. Olyan barátaim voltak itt, akik azóta már mind meghaltak vagy elköltöztek. Hát ezekkel az emberekkel tartottam a kapcsolatot: Hann Feri, Szulyó Zoli, Szabó Tomi, akkor még kis gimnazista gyerek volt, Molnár Béla, Hegedűs Morgan, ilyen hasonszőrű pofákkal festegetünk, iszogatunk. Dolgoztam, örültem, ha a pártbizottság ad jutalom-feladatkeppen egy vagy két rézkarcra megbízást minden évben. Mellette azért rajzolgattam és csináltam grafikát is. Főként grafikát, akkor nem festettem egyáltalán. Azzal végképp leszámoltam, mert nem volt mit festenem. Egyszerűen nem tudtam mit festeni. Grafikát csináltam, mert az kisebb műfaj volt, talán gyorsabban is ment. Így lettem aztán grafikus végül.

Na szóval, ilyeneket is csináltam, jó pár munkásmozgalmi albumba részt vettem. Nem vagyok rá nagyon büszke, de megcsináltam, mert kellett a pénz. És mondjuk hát kitüntetésnek nem tartottam, hogy megbíztak, mert belül éreztem, hogy tisztességtelen dolog ez. Tudniillik valamikor, amikor még gimnazista voltam, akkor én szentül hittem a művészetet, és akkor megesküdtem, hogy öngyilkos leszek, ha egyszer pénzért fogok festeni, tudva, hogy nem belülről jön, hanem pénzért és megbízásért – az a művészet halála.

Aztán később, ahogy az idő múlik egyre több kompromisszumot követ el az ember, és egyre inkább nem lesz öngyilkos ezekért a kis apró szarakodásokért, a kis lélekölésekért. Megcsináltuk Hann Ferivel *A Várost*, valószínűleg ő se nagyon büszke rá, én sem vagyok nagyon büszke rá, de megtörtént.

Miután én hazakerültem a hetvenes évek elején persze mondanom sem kell, elég sokat pofáztam. Amikor megérkeztem szeretettel fogadott itt végül is a szakma, mert nem tudták, hogy ki vagyok. Itt az idősebb kollégákra gondolok: azt hitték majd én együtt fogom velük tolni a szekeret. Nagyon hamar kiábrándítottam őket, hogy én nem tolom senkivel sem a szekeret. Így aztán ezek a munkák fokozatosan elmaradtak, illetve én ki-koptam ezekből a körökből, ahol osztogatták itt helyben a manit.

Hát az ember, ha sokszor mellőzik meg kevés pénze van, akkor egyre kiábrándultabb, egyre inkább magába forduló, egyre szarabbul is

dolgozik, mert sikerek nélkül tudod nehéz élni. Ilyen apró kis sikerek kellene és ezért lettem például horgász.

Hát nekem a horgászat egy pótcselekvés volt, utólag tudom, most így szembenézve magammal. Minél többet horgásztam, annál jobban megismertem ezt a szakmát és annál több halat fogtam és minden halfogás sikerélmény volt, de most már egyre kevesebbet horgászom. Miért? Mert megtaláltam úgy mond a belső békémet és most festek. És ez most kielégít.

És most már nem is akarok mást csinálni.

Vesztesnek nem tartom magam, még ha veszítettem is. Gyengének meg semmi szín alatt. Tehát én mindig meg tudtam védeni a saját szuverenitásomat. Igazán, ha feladtam dolgokat, csak magam miatt adtam fel, ami így belülről láplálkozott.

Plusz van bennem valami utolsó tánc hangulat mostanában. Ebbe belesugárzik az egyéni életem utolsó tánca, belesugárzik a társadalom utolsó tánca és hát ezek csinálják ezt a képet.

*

A beszélgetésben részt vett – és a bevezető szöveget írta – Halászné Szilasi Ágota művészettörténész. A felvételek 1991 májusában készültek, öt hónappal Hibó Tamás halála előtt. A portréfilm eredeti példánya a Nógrádi Történelmi Múzeum tulajdonában van.

HIBÓ Tamás grafikus. (Szolnok, 1947. november 11. – Kápolna, 1991. október 23.) 1968–71: Akademia Sztuk Pieknych, Varsó, 1971–72: MKF. Mesterei: Biski Balás László, Eugeniusz Arct. 1974: madách-ösztöndíj; 1975: Munka – Művészet-díj, Salgótarjáni Tavaszi Tárlat, a Nógrádi Szénbányák díja. 1990-ben tanulmányutat tett Finnországban. Festőként indult, de életműve főként metszetekből, s főképp rézkarcokból áll. A lengyel grafikai tradíció meghatározta stílusát. nem idegen tőle a groteszk, hangütése ironikus, szarkasztikus. Mindvégig morális problémákat feszegetett, erős társadalomkritikai attitűdje a hivatalos kultúrpolitika rosszallását váltotta ki. Míves, nagy műgonddal készült rézkarcai orwelli hangulatot árasztanak, erősen foglalkoztatta az apokalipszis, az emberiség reménytelennek látszó jövője. Utolsó éveiben újra a festészet felé fordult. Salgótarjánban élt és dolgozott.

Egyéni kiállítások: 1969, 1971, 1983: Salgótarján; 1969: Pásztó; 1977, 1982: Balasgyarmat; 1977: Ferencvárosi Pincet.; 1978: Zagyvaróna; 1993: Nagybátony; 1995: Nógrádi Történelmi Múzeum, Salgótarján; 1997: Madách Művelődési Központ, Vác.

Válogatott csoportos kiállítások: 1972-től: Miskolci Téli Tárlatok; 1973-tól: Salgótarjáni Tavaszi Tárlatok; 1975: VIII. Országos Grafikai Biennálé, Miskolc; 1976:

Ember és természet, Palóc Múzeum, Balassagyarmat; *Intersymposion – Nemzetközi Grafikai Művésztelep*, Salgótarján; 1984: *Ex Libris*, Milánó; 1987: Kisgrafikai Biennálé, Tihany; 1991: Nógrádi Művészek kiállítása, Kastély Galéria, Szirák. *Művei közgyűjteményekben*: Magyar Nemzeti Galéria, Budapest; Nógrádi Történelmi Múzeum, Salgótarján.

IRODALOM

KASSAI J.: Katalógus előszó, Salgótarján, 1970

VIHAR B.: *Költészet és grafika. Palócföld*, 1971/1.

TÓTH E.: *Műteremlátogatás műterem nélkül. Nógrád*, 1972. augusztus 2.

PÁL J.: *Színe és visszája Palócföld*, 1976/2.

PÁL J.: *Az interjú folytatódik. Palócföld*, 1976/3.

DÉVÉNYI I.: Katalógus előszó. Ferencvárosi Pincet., 1977

BRUNDA G.: *A nagy kétszívű folyó. Palócföld*, 1992

HANN F.: *Hibó Tamás. Palócföld*, 1992/6.

HANN F.: *Hibó Tamás. Monográfia*, 1995.

(*Kortárs Magyar Művészeti Lexikon – szócikk: Hann Ferenc*)

Ács Irén: „Győz az igazság”, Prága, 1968